

УДК 378.091.113

Солом'янчук Д. М.
студентка магістратури
"Управління навчальним закладом"
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир)
e-mail: dasha_solo@mail.ru

Теоретичні аспекти особливостей управління декана історичного факультету ВНЗ

У статті висвітлене питання управлінської діяльності декана історичного факультету ВНЗ. Науково обґрунтовано суть поняття управління. Виокремлено особливості управління вищим навчальним закладом. Визначено основні якості декана історичного факультету. Проаналізовано сучасний стан щодо управлінської діяльності деканів історичних факультетів вищих навчальних закладів.

Актуальність даного дослідження зумовлена сучасними умовами в яких перебуває освітній процес. Адже сьогодні вищі навчальні заклади потрапили в лавину колосальних змін, які стосуються не лише, скажімо, недофінансування навчального закладу або низької забезпеченості матеріально-технічним станом у цілому, а й абсолютно нових планів і завдань, які потребують фахового вирішення. На нашу думку, про позитивні зміни в сфері освіти у найближчий час варто лише мріяти, тому що виникає велика кількість суперечностей щодо нових освітніх реформ. Питання управлінського

процесу вищого навчального закладу не є останнім, тому потребує об'єктивного перегляду.

Великої уваги надають даній темі й дослідники. У своїх працях розкривають різні аспекти питання управлінської діяльності Г. Єльнікова, І. Доброскок, Є. Піменова, О. Портна, О. Рева та інші. Такі вітчизняні й зарубіжні науковці як А. Балакіна, Ю. Беляєв, Т. Волобуєва також доторкнулися даної теми розглядаючи її під кутом визначення основних шляхів підвищення ефективності управління вищим навчальним закладом. Варто зазначити, що неабияка увага приділяється і новим сучасним підходам щодо модернізації управління, зокрема розкривають це питання такі дослідники як В. Бруєва, М. Вієвська, В. Мороз.

Отже, велика кількість публікацій, яка присвячена темі управлінської діяльності вищим навчальним закладом говорить про те, що як науковці, так і керівники ВНЗ зацікавлені проблематикою не лише практичної сторони питання, а й теоретичним аспектом дослідження.

Ми не ставимо за мету описати роботу ректорату, розглядаючи питання управління вищим навчальним закладом. Адже велику кількість функціональних обов'язків перекладають на себе керівники факультетів – декани.

Метою статті є теоретичне обґрунтування управлінської діяльності деканів факультетів вищих навчальних закладів, на прикладі історичного факультету.

Виклад основного матеріалу. Поняття "управління" має різні сфери застосування, а тому велика кількість визначень терміну вже вказує на те, що важко внести ясність в явище, що ми розглядаємо.

З історії поняття "управління" відомо, що ще у Стародавні часи греки приділяли велику увагу питанням організації та управлінню виробничими процесами, адже вони піклувалися про те аби дати чітку спеціалізацію працівникам. Сократ пояснює управління, як особливу сферу людської діяльності. Він вбачає в управлінні головним завданням "потрібна людина на потрібному місці", але треба домогтися щоб поставлені перед цією людиною завдання були максимально професійно виконані [1].

Натомість, Г. В. Атаманчук зазначає, що процес управління "починається тоді, коли в яких-небудь взаємозв'язках, явищах, стосунках чи процесах існує свідомий початок, інтерес і знання, цілі й воля, енергія і дії людини" [2: 42]. Тобто без цілепокладаючої діяльності людини управління як таке існувати не може. Ми

підтримуємо думку Г. Чорного, який пояснює управління як безперервну послідовність дій, які здійснюються суб'єктом управління, в результаті яких змінюється і формується образ суб'єкта, встановлюються цілі спільної діяльності, визначаються способи їхнього досягнення, при цьому розподіляється робота між її учасниками та об'єднуються їх зусилля [3]. Тобто, можемо визначити, що управління – це цілеспрямована діяльність людей.

Потрібно зазначити, що в складних економічних умовах особливості управління вищим навчальним закладом мають деякі проблеми. Адже сьогодні освіта займає одне з провідних місць людини поряд з розвитком економіки, політики або матеріального блага. Крім того, особливості управління освітою супроводжуються гострими кризовими явищами, та шляхами їх усунення.

Вищі навчальні заклади повинні використовувати практичні навички перспективного управління, які б повністю відповідали сучасним потребам людей. Кінцевою метою управлінської діяльності має бути укріплення інституціональної місії ВНЗ шляхом забезпечення високого рівня викладання, підготовки кадрів, у тому числі й керівників факультетів [4].

Декан є ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності факультетом. Сучасний управлінець має бути мобільним, компетентним, вміти використовувати знання для розв'язання управлінських проблем, аналізувати і використовувати інформацію для генерування нових ідей. Тому здійснюючи різні види діяльності, декан має бути професіоналом. Його професійна діяльність потребує постійної управлінської підготовки, володіння не лише управлінськими якостями, але важливо в якому напрямку здійснює свою діяльність керівник. Адже у процесі управління, скажімо, історичним факультетом, декан має бути освіченою особою з науковим ступенем відповідно профілю факультету (наприклад, кандидат історичних наук, доцент).

Володіння висом рівнем знань з історичних наук декан з психологічної точки зору може змінювати рольові позиції керівника – від декларативного формулювання задач і визначення конкретних завдань до спільної і рівноправної партнерської творчості з підлеглими [5].

Керівник факультету в своїй роботі має охоплювати всі сфери діяльності науково-педагогічного колективу для його злагодженої роботи. Даному критерію відповідає організаційно-управлінська класифікація, яка відображає загальні управлінські вимоги, якими б

могли користуватися декани факультетів ВНЗ. Така класифікація включає наступні пункти:

1. Професійна компетентність. Тобто керівник володіє професійними знаннями і вміннями про що вище зазначено, знаннями роботи відповідно профілю факультету, прийняття участі в науковій, педагогічній та суспільній діяльності.

2. Ділові якості. Декан повинен вміти приймати стратегічні рішення і відповідати за їх наслідки.

3. Організаторські якості. Керівник має вміти взаємодіяти з людьми – вміти будувати співвідношення з управлінським персоналом, співробітниками, педагогами, студентами, аспірантами, органами управління тощо.

4. Моральні (духовні якості). Декан факультету повинен вміти поводитися в суспільстві.

5. Політична культура. Керівник має враховувати інтереси держави, факультету, особистості педагога, співробітника чи студента, вміти дослухатися до їх пропозицій і враховувати побажання.

6. Працездатність. Декан повинен прагнути до тривалої і напруженої трудової діяльності, удосконалювати свої вміння і навички управління, а також займатися пошуком нових способів керування для ефективної роботи факультету [6].

Вище зазначених критерій недостатньо для того, аби сформувати повне уявлення про управлінську діяльність деканів факультетів ВНЗ. Однак вони містять основні положення компетенції, якими повинен сьогодні володіти декан. Велика кількість досліджень присвячені саме теоретичному аналізу керівництва ректорського складу вищих навчальних закладів. Хоча декани факультетів також є важливим компонентом у структурі управління університетом.

Висновок. На сьогодні питання сучасного стану управлінської діяльності деканів факультетів, зокрема, історичного залишається повністю відкритим і не дослідженим. Керівники працюють згідно зі Статутом вищого навчального закладу і посадовими обов'язками, але цього замало для ідеальної моделі керування факультетом. Таким чином, виникає певна прогалина у структурі управління вищим навчальним закладом, яка потребує розгляду і суттєвих розробок.

Список використаних джерел та літератури:

1. Основні етапи розвитку науки про управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studies.in.ua/polit-men-shpora/1685-osnovn-etapi-rozvitku-nauki-pro-upravlnnya.html>.
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – 4 изд. стер. – М. : Омега-Л, 2006. – 584 с.
3. Чорний Г. М. Управління: семасіологічний і функціональний аналіз / Г. М. Чорний, М. П. Ястреб, І. Г. Нестеров. – К. : НубІП України, 2009. – 68 с.
4. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень : навч. посіб. / В. А. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 420 с.
5. Лютенс Ф. Организационное поведение : пер. с англ. / Ф. Лютенс. – 7-е изд. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 176 с.
6. Резник С. Д. Новые приоритеты деятельности и моделирование качеств руководящих кадров высших учебных заведений / С. Д. Резник, О. А. Сазыкина // Университет. Управление: практика и анализ. – 2008. – № 6. – 57-61 с.

Соломянчук Д. Н.

Теоретические аспекты особенностей управления декана исторического факультета ВУЗа

В статье освещен вопрос управленческой деятельности деканов исторических факультетов ВУЗ. Научно обоснована суть понятия управления. Выделены особенности управления высшим учебным заведением. Определены основные качества управления деканов исторических факультетов. Проанализировано современное состояние по управленческой деятельности деканов исторических факультетов высших учебных заведений.

Solomyanchyk D.

The theoretical aspects of peculiarities of management features of the Dean of historical faculty of the university.

The article highlights the question of management activities of the dean of historical faculty of the university. It's scientifically proved the essence of the concept of management. There is determined the features of university management. It's mentioned the main qualities of the dean of historical faculty. It's analyzed the modern state of management activities of the deans of historical faculties of the universities.